

Asia: VN/16819/2024

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle kansaneläkelain, Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain sekä eräiden muiden etuuslakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Pyydämme ystävällisesti ottamaan kantaa ehdotuksiin sekä tarvittaessa tuomaan esiin myös perustelut näkemyksillenne.

Voitte halutessanne tuoda esiin myös sellaista keskeistä tietoa, joka näkemyksenne mukaan vaikuttaa esityksen vaikutusten arviointiin.

-

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Kansaneläkelaitos (myöhemmin Kela) kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa. Kela on kuultu valmistelun yhteydessä ja se pystyy toimeenpanemaan lainmuutokset esitetyn voimaantulon mukaisesti.

Esityksen mukaan kansaneläkkeen, takuueläkkeen, sairauspäivärahan sekä Kansaneläkelaitoksen kuntoutusrahaetuuksien alaikäraja nostettaisiin 16 vuodesta 18 vuoteen. Lisäksi vammaistukea maksettaisiin jatkossa alle 18-vuotiaalle lapsen vammaistukena sekä 18 vuotta täyttäneelle aikuisen vammaistukena. Eläkettä saavan hoitotuen alaikäraja nostettaisiin vastaavasti 18 vuoteen. Lisäksi työttömyysturvalain (1290/2002) 3 luvun 1 §:stä ehdotetaan poistettavaksi mahdollisuus myöntää työttömyysetuus alle 18-vuotiaalle työnhakijalle, joka on keskeyttänyt oppivelvollisuutensa suorittamisen oppivelvollisuuslain (1214/2020) 7 §:ssä säädetyllä tavalla. Esitys perustuu vuosille 2025–2028 vahvistettuun julkisen talouden suunnitelmaan ja hallitus perustelee esitystä siitä saatavien julkisen talouden säästöjen ohella oppivelvollisuuden pidentymisellä ja huoltajien elatusvelvollisuudella.

Kela pitää perusteltuna sitä, että hallituksen esitys -luonnoksessa on kiinnitetty huomiota sosiaalivakuutusjärjestelmän kokonaisuuteen ja pyritty esittämään muutoksia, jotka olisivat kokonaisuudessaan johdonmukaisia ja monimutkaista sosiaalivakuutusjärjestelmää yksinkertaistavia. Ikärajojen yhtenäistäminen voidaan siten nähdä perusteltuna myös pääministeri Orpon hallitusohjelmaan kirjatun yleistuen mallin valmistelun tavoitteiden kanssa. Pelkästään kansaneläkkeen ja Kansaneläkelaitoksen kuntoutusrahan alaikärajan nostaminen 18 vuoteen ilman laajempaa tarkastelua olisi voinut monimutkaistaa etuusjärjestelmää, ja aiheuttaa haasteita etuudensaajien keskinäisen yhdenvertaisuuden ja etuuksien tarkoituksenmukaisen toimeenpanon kannalta.

Kela näkee perusteltuna, että etuuksien alaikärajan nosto koskisi ehdotetulla tavalla 1.1.2009 tai sen jälkeen syntyneitä. Voimaantulon sitominen henkilöiden syntymäaikaan on toimeenpanon kannalta helposti toteutettavissa ja myös asiakasnäkökulmasta helpompi ymmärtää. 1.1.2009 tai sen jälkeen syntyneet täyttävät vuonna 2025 16 vuotta, eivätkä he siten olisi oikeutettuja muutoksen piirissä oleviin etuuksiin ennen lain voimaantuloa. Voimaantulosäännös tarkoittaa sitä, että vuonna 2025 voi edelleen hakea ja saada muutoksen piirissä olevia etuuksia alle 18-vuotiaana, jos on syntynyt ennen 1.1.2009. Kela pitääkin tärkeänä, että muutosten viestinnässä ja toimeenpanossa huomioidaan, että etuutta voi näissä tilanteissa edelleen saada alle 18-vuotiaana lain voimaantulon jälkeenkin.

Kela korostaa, että nopeasti valmisteltujen esitysten arvioinnissa on korostettava muutosten yhteisvaikutusten arviointeja suhteessa muihin sosiaaliturvan ja -palveluiden muutoksiin ja kiinnitettävä huomiota etenkin lasten ja nuorten, perheiden sekä vammaisten ihmisten asemaan. Muutoksia on syytä arvioida myös suhteessa oppivelvollisuuden pidentämisen vaikutuksiin ja tavoitteiden toteutumiseen. Esimerkiksi hallituksen esitys -luonnoksen tilastotietoja alle 18-vuotiaista etuudensaajista olisi mahdollista tarkastella ennen oppivelvollisuuden laajentamista ja tämän jälkeen.

Kansaneläkelaki

Kansaneläkelain mukainen työkyvyttömyyseläke voidaan myöntää kansaneläkelain 12 §:n mukaan henkilölle, joka ei sairauden, vian tai vamman johdosta pysty ansaitsemaan kohtuullista toimentuloa. Alle 20-vuotiaalle työkyvyttömyyseläke voidaan kuitenkin myöntää vain 16 §:ssä säädetyin edellytyksin. Kansaneläkelain 16 §:n mukaan alle 20-vuotiaalle henkilölle myönnetään työkyvyttömyyseläke aikaisintaan sen kuukauden alusta, jota edeltäneen kuukauden aikana hänen oikeutensa Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahetuuksista annetun lain perusteella maksettavaan kuntoutusrahaan on päättynyt. Henkilölle, jonka ammatillinen kuntoutus jatkuu hänen täyttäessään 20 vuotta, ei myönnetä työkyvyttömyyseläkettä ennen kuntoutuksen tai kuntoutusrahan maksamisen päättymistä. Kansaneläkelain 16 §:n 2 momentin mukaan työkyvyttömyyseläke voidaan kuitenkin myöntää 16 vuotta täyttäneelle henkilölle, jolla ei selvitysten perusteella katsota olevan mahdollisuuksia ammatilliseen kuntoutukseen tai jonka ammatillinen kuntoutus on sairauden vuoksi keskeytynyt taikka jonka ammatillinen kuntoutus on päättynyt tuloksettomana.

Alle 18-vuotiaita kansaneläkelain mukaisen työkyvyttömyyseläkkeen saajia oli vuoden 2023 lopussa yhteensä 673 henkilöä. Näille henkilöille myönnettyjen työkyvyttömyyseläkkeiden pääasiallinen työkyvyttömyyttä aiheuttava sairaus kuului sairauspääryhmään ”Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöt” (F00-F99), johon sisältyvillä diagnooseilla F71-F73 (keskivaikea, vaikea ja syvä älyllinen kehitysvammaisuus) työkyvyttömyyseläkkeen saajia oli selvästi eniten.

Se, että kansaneläkelain mukaisen työkyvyttömyyseläkkeen alaikäraja nostetaan 16 vuodesta 18 vuoteen johtaa siihen, että henkilöiden, jotka nykyisin siirtyvät vaikean tai syvän kehitysvammaisuuden vuoksi työkyvyttömyyseläkkeelle 16 vuotta täytettyään, työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyminen tapahtuu vasta heidän täytettyään 18 vuotta.

Sosiaaliturvan ja Kelaa koskevien etuuslakien johdonmukaisuuden näkökulmasta on kuitenkin kannatettavaa, että toimeentuloa turvaavien etuuksien alaikärajat nousisivat 18 vuoteen eli olisivat samat ja lisäksi muutoksella edistettäisiin alaikäisten tasavertaisuutta, mitä tulee heille maksettavien etuuksien suuruuteen.

Esityksessä ehdotetaan kansaneläkelain 15 § 3 momentissa mainitun ikärajan muuttamista 15 vuodesta 17 vuoteen. 15 §:n 3 momentti on poikkeussäännös saman säännöksen 1 momenttiin, jossa säädetään työkyvyttömyyseläkkeen alkamisesta sairauspäivärahan jälkeen. 15 §:n 3 momentin mukaan työkyvyttömyyseläke voi alkaa pääsäännöstä poiketen ilman edeltävää sairauspäivärahaa.

Se, että 15 §:n 3 momentissa mainittu ikä nostetaan 17 vuoteen johtaa siihen, että jatkossa alle 17-vuotiaana työkyvyttömäksi tullut voi siirtyä työkyvyttömyyseläkkeelle ilman edeltävää sairauspäivärahaa. Nykyisin kun säännöksessä oleva ikä on 15 vuotta, käytännössä tämän säännöksen piiriin kuuluvien henkilöiden työkyvyttömyys on alkanut jo syntymästä tai varhaislapsuudessa. Jos ikä nostetaan 17 vuoteen, esimerkiksi 16-vuotias henkilö, joka sairastuu masennukseen ja tulee tämän johdosta työkyvyttömäksi, voi siirtyä työkyvyttömyyseläkkeelle 18 vuotta täytettyään. Nykyisin tällaisessa tilanteessa kysymykseen voisi tulla sairauspäiväraha. 15 §:n 3 momentin muutos vaikuttaisi eläkemenoihin nostavasti, koska eläkkeelle voisi näissä tilanteissa siirtyä nykyistä aiemmin.

Kelan mielestä 15 §:n 3 momentin muutos ei ole tarkoituksenmukaista. Jo nykyisin kansaneläkelaiissa säädetään kuntoutuksen ensisijaisuudesta alle 20-vuotiailla eikä tähän ole tässä yhteydessä tulossa muutoksia. Lisäksi sairausvakuutuslakiin on vuoden 2022 alusta lisätty säännöksiä kuntoutustarpeen selvittämisen tarkistuspisteistä, varmistamaan sitä, että kuntoutustarve selvitettäisiin ja asiakas ohjattaisiin tarvitsemaansa kuntoutukseen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Jos henkilölle myönnetään työkyvyttömyyseläke tai työkyvyttömyyseläke määräaikaisena kuntoutustukena, henkilön kuntoutustarvetta ei selvitetä samalla tavoin kuin sairauspäivärahakaudella ja lisäksi verrattuna kuntoutusrahan, kuntoutustuki ei edellytä aktiivista

kuntoutuksen jatkumista. Myös kuntoutustuen vaikutuksista tehdyt selvitykset osoittavat, että kuntoutustuelle siirtyminen lisää merkittävästi riskiä joutua työkyvyttömyyseläkkeelle. Kun tarkastelee Hallitusohjelman 2023 tavoitteita mm työurien pidentämisestä, edellä mainitulla 15 §:n 3 momentin muutoksella voi olla näitä tavoitteita estäviä vaikutuksia.

Se, mitä Kela on edellä lausunut työkyvyttömyyseläkkeestä, koskee soveltuvasti myös takuueläkettä.

Kela suhtautuu myönteisesti siihen, että kansaneläkelain pykäliä asumisaikavaatimuksesta ja eläkkeen suhteuttamista Suomessa asuttuun aikaan ei tässä yhteydessä muutettu pelkästään ikärajojen osalta. Kelan havaintojen mukaan suhteutussäännökset johtavat tietyissä tilanteissa lopputuloksiin, joiden tarkoituksenmukaisuutta voi pitää kyseenalaisena tai ainakin asiaa olisi syytä tarkemmin arvioida. Kela pitää perusteltuna varata näiden säännösten muutostarpeiden arvioimiselle riittävä aika, jotta mahdolliset muutokset voidaan käsitellä yhtenä kokonaisuutena myöhemmin.

Hallituksen esitysluonnoksessa nykytilaa ja sen arviointia kuvaavassa osiossa, on tuotu esiin etuuksia, joilla on vaikutusta alaikäisen nuoren asemaan. Luonnoksessa (s. 25 - 26) on mainittu lapsilisä, jota maksetaan lapsen elatusta varten. Esityksestä puuttuu kuitenkin kansaneläkelain (568/2007) mukainen lapsikorotus, jota voidaan maksaa eläkkeensaajalle lapsen elatusta varten. Nykytilan kuvauksessa olisikin hyvä tuoda esiin se, että kansaneläkelain 51 §:n perusteella eläkkeensaajalla on oikeus lapsikorotukseen, jos eläkkeensaajan tai hänen avio- tai avopuolionsa alle 16 -vuotias lapsi elää samassa taloudessa eläkkeensaajan kanssa tai jos eläkkeensaaja muutoin vastaa muualla asuvan alle 16-vuotiaan lapsensa toimeentulosta. Nyt esitetyt ehdotukset ikärajamuutoksista eivät koske kansaneläkelain mukaista lapsikorotusta. Lapsikorotusta maksettaisiin näin ollen jatkossakin vain siihen saakka, kunnes lapsi täyttää 16 vuotta, vaikka vanhemman elatusvelvollisuus päättyy aikaisintaan lapsen täyttäessä 18 vuotta.

Eläkkeensaajan vankeusrangaistuksen vuoksi keskeytetty etuus voidaan tietyissä tilanteissa maksaa kansaneläkelain 66 §:n ja takuueläkkeestä annetun lain 17 §:n perusteella eläkkeensaajan 16 vuotta nuoremmille lapsille heidän toimeentulonsa turvaamiseksi. Esitysluonnoksen mukaan lapsen alaikäraja säilyisi edelleen 16 ikävuodessa, joten vankilassa olevan vanhemman etuutta ei voitaisi jatkossakaan maksaa 16 vuotta täyttäneelle lapselle hänen toimeentulonsa turvaamiseksi. Kansaneläkelain 66 §:ssä mainittua 16 vuoden ikärajaa on kuitenkin perusteltu (HE 90/2006 vp, s. 45) sillä, että eläkkeensaajan 16 vuotta täyttäneet työkyvyttömät lapset voivat saada toimeentulonsa turvaamiseksi jo muuta etuutta, pääsääntöisesti täyttä kansaneläkettä. Kelan näkemyksen mukaan olisi tarkoituksenmukaista, että kansaneläkelain 66 §:ssä ja takuueläkkeestä annetun lain 17 §:ssä mainittu ikäraja vastaisi nyt ehdotettuja ikärajamuutoksia.

Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista

Esitettyihin muutoksiin sisältyy Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (myöhemmin kuntoutuslaki) mukaisten

kuntoutusrahaetuuksien ikärajan nostaminen 16 vuodesta 18 vuoteen. Alaikäisiä kuntoutusrahan saajia on vuositasolla viimeisinä vuosina vajaa 10 000 henkilöä (v. 2023, 9 730 saajaa). Kuntoutusraha onkin ehdotetun alaikärajan noston piirissä olevista etuuksista saajamäärältään suurin etuus, jos ei oteta huomioon vammaistukia koskevaa ikärajuudistusta, joka on luonteeltaan erilainen.

Alaikäisistä kuntoutusrahan saajista valtaosa on saanut nimenomaan nuoren kuntoutusrahaa (v. 2023, 8 449 saajaa), jota saadaan etuutena lähes poikkeuksetta opintoja varten, vaikka sitä on mahdollista saada myös muun kuntoutuksen, kuten työpajatoiminnan ajalle. Niin sanottua tavallista kuntoutusrahaa (muuta kuin nuoren kuntoutusrahaa) on alle 18-vuotiaiden ikäryhmässä saatu etenkin ammatillisena kuntoutuksena järjestetyn koulutuksen ja Nuotti-valmennuksen ajalta. Lisäksi kuntoutusrahaa on myönnetty vähäisissä määrin ammatillisia kuntoutuspalveluita ja harkinnanvaraisena kuntoutuksena järjestettyjä mielenterveyskuntoutuskursseja varten. Luonnoksessa esitetyllä tavalla alle 18-vuotiaista nuoren kuntoutusrahan saajista sekä kuntoutusrahaa kuntoutuslain 6 §:n ammatillisen kuntoutuksen (ei sisällä kuntoutuslain 7 a §:n mukaista nuoren ammatillista kuntoutusta) perusteella saavista ehdottomasti suurimmalla osalla on taustallaan mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöitä. Yleisimmät sairausdiagnoosit tässä sairauspuoryhmässä (F) olivat puolestaan hyperkineettiset häiriöt (aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriö, ADHD), masennustila, ahdistuneisuushäiriöt, laaja-alaiset kehityshäiriöt, oppimiskyvyn häiriöt sekä lievä älyllinen kehitysvammaisuus. Muita yleisiä sairauksia tai vammoja nuoren kuntoutusrahan taustalla olivat muun muassa CP-oireyhtymä, epilepsia, Downin oireyhtymä, useisiin elinjärjestelmiin kohdistuvat synnynnäiset epämuodostumaoireyhtymät silmän ja korvan sairaudet sekä tietyt lapsuus- ja nuoruusiässä ilmaantuvat tuki- ja liikuntaelinten sairaudet, kuten lastenreuma. (Kansaneläkelaitos 2024)

Hallituksen esityksen luonnoksessa on kiitettävästi tuotu esiin etenkin nuoren kuntoutusrahan liittyviä positiivisen erityiskohtelun ja yhdenvertaisuuden näkökulmia. Lisäksi esitettyjen muutosten vaikutuksia arvioitaessa on syytä kiinnittää huomiota siihen, että nuoren kuntoutusraha on rekisteritutkimuksen (Koskenvuo – Rinne – Blomgren 2022) mukaan kohdentunut nuoriin, jotka tarvitsevat muita enemmän tukea, palveluita ja etuuksia. Lisäksi nuoren kuntoutusrahalla siirrytään aiempaa harvemmin työkyvyttömyyseläkkeelle ja yhä useampi nuori jatkaa opiskelua ja pyrkii työmarkkinoille (Haavisto ym. 2021). Esitettyjen muutosten voidaankin etenkin kuntoutusrahan osalta katsoa vaikuttavan haavoittuvassa asemassa oleviin nuoriin sekä heidän perheisiin, joiden etuuksiin ja palveluihin on jo kohdentunut ja tulee kohdentumaan muitakin muutoksia.

Luonnoksessa (s. 41) kerrotulla tavalla alle 18-vuotiailla voi olla mahdollista saada opintojensa ajalle jatkossa opintotukea. Kela kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että pelkkä opintoraha on kuntoutusrahaan verrattuna selkeästi pienempi etuus, ja toisaalta opintolainan ottaminen ei ole työmarkkinoilla heikommassa asemassa oleville osatyökykyisille ja vammaisille nuorille välttämättä yhtä varteenotettava vaihtoehto kuin täysin työ- ja opiskelukykyisille ikätovereille. Jos nuori voi siirtyä 18-vuotiaana kuntoutusrahalle, voi nuoren opintojen ja toimeentulon rahallinen tukeminen näyttäytyä epätarkoituksenmukaiselta etuuksien vaihtuessa kesken opintojen.

Nyt esitetyt ehdotukset ikärajamuutoksista eivät koske Kelan järjestämää ammatillista kuntoutusta. Niin sanotussa perinteisessä ammatillisessa kuntoutuksessa (kuntoutuslain 6 ja 7 §) ei ole laissa säädettyä ikärajaa ja nuoren ammatillisen kuntoutuksen (kuntoutuslain 7a §) alaikäraja säilyy edelleen 16 ikävuodessa. Kela kantaa kuitenkin huolta niistä välillisistä vaikutuksista, joita rahaetuksiin tehtävillä ikärajamuutoksilla on 16-17-vuotiaisiin. Koska ammatillisen kuntoutuksen aikaista kuntoutusrahaa ei olisi enää mahdollista tässä ikäryhmässä saada, voi tällä olla vaikutusta kuntoutukseen hakeutumiseen, kuntoutukseen sitoutumiseen ja kuntoutuksen avulla työelämään pääsyyn.

Kelan ammatillisen kuntoutuksen 16-17-vuotiaista saajista suurin osa on saanut ammatillisen kuntoutuspäätöksen koulutukseen. Ammatillisen kuntoutuksen koulutuspäätöksen perusteella nuoret ovat saaneet kuntoutusrahaa koulutuksen aikaisena toimeentulona. Kela seuraa näiden asiakkaiden opintojen etenemistä lukukausittain huomioiden opiskelukyvyyssä ja kokonaistilanteessa tapahtuvat muutokset. Seurannan etuna Kelassa on pystytty kontaktoimaan asiakas ja tarjoamaan asiakkaan tilanteessa tarkoituksenmukaisia muita ammatillisen tai lääkinnällisen kuntoutuksen palveluja. Ammatillisen kuntoutuksen koulutuspäätöksen tuella opiskelevat ovat voineet opiskella terveydentilaansa nähden joustavasti ilman pelkoa toimeentulon katkeamisesta. Esitettyjen muutosten johdosta 16-17-vuotiaat ammatillisen kuntoutuksen koulutuspäätöksen saaneet asiakkaat eivät olisi jatkossa oikeutettuja kuntoutusrahaan. Mahdollisena seurauksena on, että 16-17-vuotiaiden osalta ammatillisen kuntoutuksen hakijat vähenevät. Toisaalta opintotuen hakijamäärien voidaan olettaa lisääntyvän. Muutokset edellyttävät Kelassa etuuksien välillä monialaisesti laadittavia ohjeistuksia ja koulutuksia, jotta myös jatkossa tunnistetaan opiskelukyvyn heikentymistä ja voidaan tarjota opintojen tueksi opiskelukykyä edistäviä ammatillisen ja lääkinnällisen kuntoutuksen palveluita.

Sairausvakuutuslaki

Kela pitää sosiaalivakuutusjärjestelmän johdonmukaisuuden ja toimeenpanon näkökulmasta tarkoituksenmukaisena, että myös sairauspäivärahan alaikäraja nostetaan 18-vuoteen vastaamaan muita esityksessä ehdotettujen etuuksien alaikärajojen nostamista.

Kelan maksamaa sairauspäivärahaa sai vuonna 2023 noin 306 000 henkilöä. Alle 18-vuotiaita sairauspäivärahan saajia oli vuoden 2023 aikana 786. Kaikista alle 18-vuotiaista sairauspäivärahan saajista 165 henkilöä oli ollut palkansaajana, 1 henkilö yrittäjänä, maanviljelijänä tai elinkeinonharjoittajana, 2 henkilöä työttömänä ja suurin osa heistä, 593 henkilöä oli ollut opiskelijana ennen työkyvyttömyksi tuloaan. Kaikista alle 18-vuotiaista sairauspäivärahan saajista 716 henkilöä sai vähimmäismääräistä sairauspäivärahaa (31,99 euroa arkipäivältä vuonna 2023).

Sairausvakuutuslain 8 luvun 4 §:n 1 momentin mukaan henkilöllä on oikeus sairauspäivärahaan ajalta, jona hän on estynyt tekemästä työtään sairaudesta johtuvan työkyvyttömyyden vuoksi. Saman pykälän 2 momentissa säädetään, mitä työkyvyttömyydellä tarkoitetaan. Säännöksen

mukaan työkyvyttömyydellä tarkoitetaan sellaista sairaudesta johtuvaa tilaa, jonka kestäessä vakuutettu on sairauden edelleen jatkuessa kykenemätön tekemään tavallista työtään tai työtä, joka on siihen läheisesti verrattavaa. Päätoimisen opiskelijan tavallisena työnä pidetään opiskelua, johon työkykyä verrataan.

Sairausvakuutuslain 8 luvun 4 a § mahdollistaa vähäisen opiskelun sairauspäivärahakaudella sen vaikuttamatta sairauspäivärahoikeuteen. Säännös tuli voimaan 1.1.2015. Säännöstä perusteltiin aikoinaan sillä, että sairauspäiväraha on tarkoituksenmukaisempi etuus kuin kuntoutusraha tilanteessa, jossa opiskelija yrittää työkyvyttömyydestään huolimatta opiskella vähäisessä määrin. Lisäksi sairauspäivärahakaudella arvioidaan henkilön kuntoutustarve (HE 63/2014 vp. s 19). Jatkossa 16-17 vuotiaalla nuorella ei olisi oikeutta sairauspäivärahaan työkyvyttömyyden ajalta, eikä myöskään opintotukeen, mikäli hän ei jatka opintojaan sairastumisestaan huolimatta. Kuten kuntoutusrahan osalta on todettu, vastaavasti opintoraha on sairauspäivärahaan verrattuna selkeästi pienempi etuus.

Kela tunnistaa, että pitkittyvät sairauspäivärahakaudet kasvattavat riskiä työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymiseen. Toisaalta sairauspäivärahan alaikärajan nostaminen voi olla jopa tarkoituksenmukaista tietyissä tilanteissa, jotta nuoren työkyvyttömyyden polku ei ala ennen 18 ikävuotta.

Laki vammaisetuksista

Kela suhtautuu myönteisesti vammaisetuksien ikärajojen muutoksiin ja pitää perusteltuna sitä, että ikärajat muuttuvat samankaltaisesti kuin kansaneläkkeen ikärajat. Kela katsoo, että vammaisetuksien ikärajojen muuttaminen on johdonmukaista ja lisää vammaisetusjärjestelmän selkeyttä. Muutos myös lisää alaikäisten vammaistuen saajien yhdenvertaisuutta, sillä lakimuutoksen voimaantulon jälkeen kaikki vammaistukea saavat alaikäiset kuuluvat lapsen vammaistuen piiriin.

Kela pitää perusteltuna myös sitä, että vammaisetuslain asumisaikasäännöksen muutostarpeita tarkastellaan perusteellisemmin myöhempänä ajankohtana, ja yhdessä kansaneläkelain asumisaikaa koskevien säännösten kanssa.

Työttömyysturvalaki

Hallituksen esityksen luonnoksessa ehdotetaan työttömyysturvalain 3 luvun 1 §:ään muutosta siten, että työttömyysetuutta ei myönnetä työnhakijalle, joka ei ole täyttänyt 18 vuotta. Työttömyysetuus voidaan kuitenkin myöntää 17 vuotta täyttäneelle työnhakijalle, joka on suorittanut oppivelvollisuutensa.

Kela nostaa esiin, että toimeentulotukilaisissa säädetään 2 a §:ssä toimeentulotuen hakijan velvollisuudesta ilmoittautua työttömäksi työnhakijaksi. Nykyisen 2 a §:n 1 momentin mukaan toimeentulotukea hakeva 17–64-vuotias henkilö on velvollinen ilmoittautumaan työnhakijaksi työvoimapalveluiden järjestämisestä annetussa laissa (380/2023) tarkoitetulla tavalla. Kansaneläkelaitos nostaa esiin, että myös toimeentulotukilain sanamuoto voi ikärajan osalta tarvita tarkennuksia siten, että oppivelvollisuuslain mukainen oppivelvollisuuden ikäraja ja edellä esitetyt työttömyysturvalakiin ehdotetut muutokset otetaan huomioon. Hallituksen esityksen luonnoksessa kohdassa riippuvuus muista esityksistä ei ole mainittu, onko tarkoitus, että mahdolliset tarkennukset toimeentulotukilakiin tehtäisiin muiden lakihankkeiden yhteydessä, kuten toimeentulotukilain kokonaisuudistuksen yhteydessä.

Muuta huomioitavaa

Hallituksen esityksen luonnoksessa kohdassa 2.2.1.4 käsitellään alle 18-vuotiaan toimeentulotukea. Kela nostaa esiin, että kohdassa ei ole mainittu toimeentulotukilain 11 §:ssä säädettyä huomioon otettavista tuloista. Pykälän 2 momentin 2 kohdan mukaan tuloina ei kuitenkaan oteta huomioon alle 18-vuotiaan lapsen säännöllisiä tuloja siltä osin kuin ne ylittävät hänen osaltaan 7 ja 7 c §:n nojalla huomioon otettavat menot.

Lähteet:

Haavisto, A., Laihanen, J., Leväniemi, J., Koskenvuo, K., Hevosmaa, M. & Myllylä, L. 2021. Nuoren kuntoutusrahalta siirrytään aiempaa harvemmin työkyvyttömyyseläkkeelle. Kelan tutkimusblogi. Julkaistu 30.8.2021. Viitattu 12.7.2024. <https://tutkimusblogi.kela.fi/arkisto/6129>.

Kansaneläkelaitos 2024. Kelan tietopaketti: nuoren kuntoutusraha. Julkaistu 25.4.2024. Viitattu 31.7.2024. <https://tietotarjotin.fi/tietopaketti/543229/tietopaketti-nuoren-kuntoutusraha?q=nuoren%20kuntoutusraha>.

Koskenvuo, K., Rinne, H., & Blomgren, J. 2018. Nuoren kuntoutusrahaa saavat ovat usein myös muiden etuuksien ja sosiaali- ja terveystalvelujen saajia. Kuntoutus 45, 24–32. Julkaistu 15.6.2022. Viitattu 12.7.2024. <https://doi.org/10.37451/kuntoutus.120023>.

Heli Hänninen

Yksikön päällikkö

Mikko Toivanen

Osaamiskeskuksen päällikkö

Hänninen Heli
Kansaneläkelaitos

Kokkonen Niina
Kansaneläkelaitos - Etuuksien ja palvelujen suunnitteluosasto